

ekumenskog susreta u Asizu, susreta koji franjevce i franjevke obvezuje za promicanje ekumenskoga i međureligijskog dijaloga na dobrobit cjelokupnog čovječanstva.

Rebeka Anić

HRVATSKA PROPOVIJED

Josip Bratulić, *Hrvatska propovijed od sv. Metoda do Strossmayera*, Zagreb 1996.

Riječ je izvor i sredstvo poruke. I Krist se njome služio. Štoviše, bio je i propovjednik. Izlagao je i tumačio Radosnu vijest (Mt 9,35). U svojim je prisposodobama, na primjer u govoru na gori ili u parabolama o sijaču, dao vrhne uzorke kratke a jezgrovite propovijedi. I svojim je učenicima zapovjedio da nastave njegovo djelo, šire evanđeoski nauk i propovijedaju (Mk 16,15; Mt 28,19-20). Tako se od samih početaka u Crkvi razvila propovijed, specifičan biblijsko-religiozni govor poučna sadržaja koji, uz izlaganje i tumačenje kršćanskih istina, posebnu pažnju posvećuje vjerskom odgoju i čudorednom životu.

Naša je duhovna i kulturna baština puna propovjedne literature, od najstarijih vremena do danas. S njom je u stvari i započela naša pismenost i srednjovjekovna književnost. Misale, lekcionare i brevijare slijedile su propovjedne zbirke: homilijari, blagdanari i korizmenjaci, blagdanske i korizmene propovijedi koje su tumačile evanđeosku riječ i crkveni nauk. Šteta što se o tome - osim, djelomično, o nekim srednjovjekovnim kodeksima i ponekim istaknutijim propovjedničkim djelima - malo raspravljalo i pisalo. Još manje se je bogata propovjedna literatura s povijesno-literarnog i kulturološkog gledišta kritički valorizirala i objavljivala u novim izborima. To je činilo da su mnoge vrijedne homiletske stvari, ako i čitav žanr propovjedničke književnosti, malo poznate široj javnosti.

Taj je propust i prazninu na primjeran način popunila nedavno objavljena *Hrvatska propovijed* tiskana u nizu Školske knjižnice "Hrvatska književnost od Bašćanske ploče do naših dana". Izbor je priredio i popratio uvodnikom i drugim pomagalima prof. Josip Bratulić, vrstan poznavatelj hrvatske pisane riječi i njezina propovjednog žanra. Djelo je to značajnije što se radi o veoma složenoj i slojevitoj građi govornog karaktera u tisućljetnom razdoblju hrvatske propovijedi koja započinje i prati sve modifikacije govorne i pisane riječi od prvih početaka naše pismenosti do moderne književnosti, vodeći s jedne strane računa o govorničkim

pravilima i literarnim stilovima, s druge o društvenoj stvarnosti i životnoj praksi, vjerskoj i ćudorednoj.

Zbog tako duga razdoblja i slojevita materijala priređivač je išao na minimalan izbor auktora i njihovih djela. Tekstove je sveo na kratak ogled, a podatke na najnužnije bilješke. Birao je najuglednije propovjednike i od savkoga donio po jednu do dvije manje cjeline ili kraća izvotka. No, usprkos svemu, svoj je posao stručno i uspješno obavio. Predstavio nam je, po kronološkom redu, trideset i pet uglednih auktora - uglavnom svećenika i tek po kojeg svjetovnjaka, npr. Eugena Kvaternika - njihovom izvornom i u tri-četiri slučaja akomodirano-prevedenom besjedom.

Svi su odreda vrlo značajni, iako mahom zaboravljeni, duhovni i kulturni radnici: Greblo, Vlačić, Vramec, Divković, Habelić, Mulih, Lastrić, Rapić, Lučić, Starčević... koji su tijekom dugog tisućljeća odgajali religiozni duh i oblikovali moralni lik našeg nacionalnog bića, kad je propovijed bila bitna sastavnica ne samo književnosti i kulture već, još više, osobnog, obiteljskog i društvenog odgoja te, kao savjest praktična ponašanja, izgrađivala nutarnju svijest i duhovnu fizionomiju cijelog naroda.

Čitajući navedene besjede, suvremeni će čitatelj u ovom panoramskom pregledu prije svega doživjeti duhovno i jezično bogatstvo neposredna govornog izričaja u dugom nizu minulih stoljeća te, slijedeći motiviku pojedinih odlomaka, upoznati funkcionalnost izgovorene riječi koja na temelju biblijske po(r)uke prati i osvjetljuje kompleksnu problematiku ljudske svijesti i prakse, etičkih načela i životnih realiteta. Riječ je, dakako, o vjerskim izalaganjima, konkretnim i praktičnim, tako da u svakom savjetu ili kritici osjećamo narav i nadnarav, ljudsku zbilju i moralni kodeks, koji su propovjednici uporno utkivali u svoj prostor i vrijeme.

Zanimljivo je i pregledno ovo djelo. Iako opsegom nije veliko, veoma je informativno i korisno. Daje širok uvid u veoma bogatu baštinu propovjedne literature. Sustavan je, kratak a reprezentativan izbor tisućljetne govorničke vještine u stilskim i sadržajnim varijacijama, govornom diskursu i moralističkom postupku: pohvalama i opomenama, izlaganjima i primjerima, etici i esteticima zajedno. S jedne je strane umjetničko djelo, s druge povijesni dokument. Veoma plastično govori o čovjeku i njegovim problemima, o povijesnim vremenima i njihovim društvima, pružajući dovoljno gradiva različitim analitičarima i istražiteljima - od jezikoslovaca i kulturologa do teologa i sociologa - za njihova komparativna proučavanja i zaključivanja. Čitateljima daje izuzetnu prigodu da sa zanimanjem prate, u dugom nizu stoljeća, životnu zbilju i duhovnu misao, odgoj i pouku na našem prostoru, koje se uzastopno ponavljaju i slijede, iako se u različitim razdobljima različito doživljavaju i izlažu.

Ukratko, hrvatska je propovijed s ovim izdanjem dobila svoj izvorni rukopis te time potvrdila vrijednost unutar šire duhovne baštine; našla ja zasluženo mjesto u poredbenoj slici književnih žanrova i stilskih formacija. Uz druge preglede i izbore, u istoj knjižnici, s ovim nam je izborom, konačno, dostupna i živa govornička riječ u panoramskom slijedu autentična izričaja i tisućljetnog razvoja kao estetska i etička vertikalna hrvatske misli i riječi. I, što je također važno, kao izravno svjedočanstvo našeg povijesnog i duhovnog identiteta u širokom krugu zapadnoeuropske vjerske i društvene zbilje.

Drago Šimundža

NASMIJ SE ČOVJEČE!

Fra L. Kordić - Fra V. Karačić, *Dosjetke i šale s mirisom tamjana*, Pegaz, Zagreb 1996.

Na ovome svijetu samo se čovjek može nasmijati i drugoga nasmijati. I smijeh je naša ljudska definicija i odrednica, a ne samo pamet, razum. Za čovjeka kažemo da je duhovan, da živi od duha. Duhovan je redovito i duhovit. Znati se našaliti na svoj račun, znak je inteligencije. Znati podnijeti šalu kad se drugi malo nabaci i na tvoj račun, također je znak duha i inteligencije. Nije značajna samo šala, dosjetka, nego je isto tako važno tko je izrekao, ispričao. Netko je majstor u prepričavanju šala, a netko u stvaranju. A netko nije kadar ni ispričati, ni stvoriti, ni razumjeti. Ovo je treće najsmješnije.

Nemamo u Svetom pismu nigdje znaka i izvještaja da se Isus smijao ili druge nasmijavao. Zar je moguće da on, koji je božanski duhovan, nije bio i božanski duhovit? Zar je mogao voditi razgovor, a da se ne služi smijehom, i ne samo s djecom? Rekao je dvije značajne riječi odraslima: "Jao vama koji se sada smijete, jadikovat ćete" (Lk 6,25). I ujedno je navijestio radostan smijeh u nebu: "Vama, koji sda plaćete, vi ćete se smijati" (Lk 6,21). Raj je dakle pun smijeha, spasenje je i smijeh! Žalostan svetac doista je žalostan svetac, rekao je neki duhoviti svetac.

Ova je knjižica sastavljena poput redosljeda u katekizmu: počinje s anđelima i palim anđelima. Onda o Adamu i Evi, o njihovoj "jabuci". O Dest Božjih zapovijedi. O Božiću i Uskrsu. O propovijedi, o biskupima, o svećenicima, ponajviše o (hercegovačkim) fratrima, o časnim sestrama, o birovinu, o komunističkoj